

Good Neighbourhood

A.3 De opstart van Living Labs voor de herovering van de openbare ruimte begeleiden

De ambitie bestaat erin participatie en burgerinitiatieven te versterken bij het zich opnieuw toe-eigenen en veilig maken van de openbare ruimte en, al bij de start van de herinrichting van bepaalde plaatsen, vernieuwende configuraties te testen. Deze toe-eigening gaat vooral over wijkkernen, schoolomgevingen (schoolstraten) en tijdelijk onbezette ruimtes in het kader van bouwplaatsen.

Balans van de uitvoering door het gewest

Uitvoering van de acties

- Het kader voor de projectoproep Living Brussels doen evolueren om ze open te stellen voor de bevolking voor de realisatie van proefprojecten op ware grootte natuur met betrekking tot het delen van de ruimte of de organisatie van verschillende mobiliteitsvormen op het microniveau van een straat of pleintje (voor meer structurerende of symbolische projecten zie actie E.5)
- Een begeleidingssysteem van experts opzetten (technisch, participatie, communicatie) om ideeën in de praktijk om te zetten, erover te communiceren en te zorgen voor de uitvoering
- De overgangsregelingen integreren in de processen van bepaalde duurzamere herinrichtingen
- De ervaringen bestuderen – analyse voor en na – om lessen te trekken uit het proces en de mogelijkheid

Analyse van de voortgang en knelpunten

Het oorspronkelijke kader van de projectoproep Living Brussels, die tegenwoordig “Toe-eigening van de openbare ruimte” heet en die uitsluitend bestemd is voor gemeenten, is geëvolueerd en heeft aanleiding gegeven tot een tweede projectoproep gericht op vzw's of feitelijke verenigingen: “Living Labs: Brussel op vakantie”. Het doel is de bevolking zo direct mogelijk te bereiken zodat ze zich de openbare ruimte kunnen toe-eigenen. Met andere woorden, deze oproep wordt gezien als een manier om een denkbeeldige wereld te creëren, te begrijpen wat er mogelijk is op het vlak van herinrichting en daarmee te experimenteren. Bovendien is het een kans om de andere wijkbewoners te ontmoeten en zo meer sociale cohesie in een straat of een wijk te creëren.

Er wordt voortaan technische begeleiding geboden via een studiebureau voor de projectoproep “Brussel op vakantie”, waardoor in ondersteuning kan worden voorzien op basis van de behoeften van de verschillende projectdragers.

De geselecteerde projecten zijn per definitie van tijdelijke aard en hebben niet allemaal een herinrichting als doel. Ze maken het mogelijk te testen, een denkbeeldige wereld te creëren en te experimenteren. Sommige projecten werden echter gevolgd door een kleinschalige herinrichting, of werden soms geïntegreerd in een lokaal mobiliteitscontract.

In het kader van de evaluatie werden twee onderzoeken gevoerd. Het eerste onderzoek had betrekking op de sociologische aspecten en de sociale cohesie. Het tweede onderzoek had betrekking op de directe gevolgen.

Kerncijfers

- Aantal uitgevoerde Brussel op Vakantie-projecten:
 - 37 projecten in 2023
 - 38 projecten in 2022

Geïllustreerde verwezenlijkingen

Willem Tellstraat in Sint-Gillis (Facebook Less Beton & BRAT, 2023)

- Na de schoolstraten ontwikkelt de stad Brussel het concept van schoolwijken: gelijkaardige principes zijn van toepassing, maar op grotere schaal. Daarbij geeft de schoolwijk de voorkeur aan actieve modi, terwijl ook het verkeer wordt aangepast om de veiligheid van de kinderen en hun ouders te waarborgen. Dit is het geval in de Wijk Triangel, die 6 scholen en 3 kinderdagverblijven telt, met in het totaal 3.210 kinderen. 4 "Kiss & Ride"-zones zijn beschikbaar aan de rand van de wijk en de verschillende inrichtingen in de omgeving van de scholen (beveiligde oversteekplaatsen, fietsnietjes, enz.) moedigen actieve verplaatsingen naar en van de scholen aan. Er moet ook worden opgemerkt dat er in de wijk bijna 150 mensen in rusthuizen wonen. Dit is een bevolkingsgroep die gevoelig is voor de voordelen van de schoolwijk, namelijk: betere luchtkwaliteit, verkeersveiligheid, intergenerationele openbare ruimten¹. Deze schoolwijken of -straten worden soms ook permanent gemaakt door de aanwezigheid van verzinkbare paaltjes, zoals de Vlaamsesteenweg / Sleutelstraat.

Het hart van de Schoolwijk Triangel (<https://www.brussel.be/schoolwijk-triangel>)

Om meer te weten te komen over de uitvoering van deze actie op lokaal niveau, kan u de volgende pagina's raadplegen over de uitwerking ervan zoals beoordeeld door de **19 gemeenten**.

¹ <https://www.brussel.be/schoolwijk-triangel>

GOOD NEIGHBOURHOOD

A.3 De opstart van Living Labs voor de herovering van de openbare ruimte begeleiden

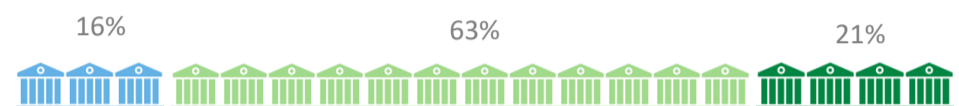
De ambitie bestaat erin participatie en burgerinitiatieven te versterken bij het zich opnieuw toe-eigenen en veilig maken van de openbare ruimte en, al bij de start van de herinrichting van bepaalde plaatsen, vernieuwende configuraties te testen. Deze toe-eigening gaat vooral over wijkkernen, schoolomgevingen (schoolstraten) en tijdelijk onbezette ruimtes in het kader van bouwplaatsen.

Straatmeubilair toevoegen

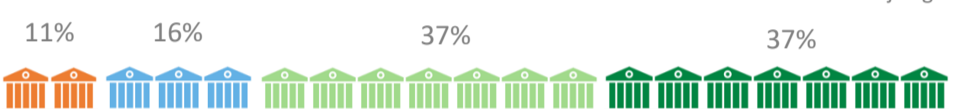
Schoolstraten creëren en bestendigen

Gemiddeld: 3.05
Standaardafwijking:

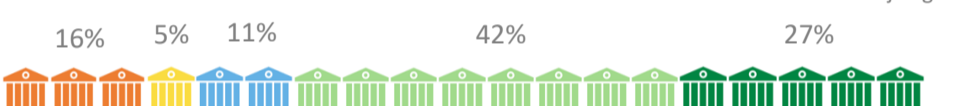
Voorpleinen vóór scholen creëren of eenrichtingsverkeer invoeren

Gemiddeld: 2.89
Standaardafwijking:

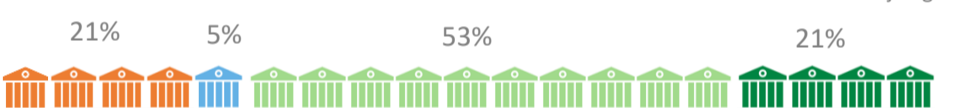
De ervaringen met voorlopige inrichtingen promoten

Gemiddeld: 2.74
Standaardafwijking:

Speelstraten creëren

Gemiddeld: 2.53
Standaardafwijking:

Analyse van de vooruitgang en obstakels bij de uitvoering

Het toevoegen van straatmeubilair tijdens de herinrichting van wegen en openbare ruimten is nu goed ingeburgerd in de gemeentelijke praktijken.

Nagenoeg alle gemeenten hebben schoolstraten op hun grondgebied en de gemeenten die nog geen dergelijke straten hebben, zijn bezig met de invoering ervan. Deze maatregel is dus al in volle gang in Brussel. De meeste gemeenten hebben echter een aantal bedenkingen geuit over deze straten, vooral met betrekking tot het beheer ervan (toezicht, openen en sluiten van de slagboom). Verschillende oplossingen werden getest (studenten, gemeenschapswachten, vrijwilligers, gebruik van BM-subsidies, enz.), maar het grootste probleem is de korte aanwezigheidsduur gezien de afstand die mensen moeten afleggen om de school te bereiken. Als gevolg daarvan hebben veel gemeenten de rem gezet op de ontwikkeling van nieuwe schoolstraten (door de buitensporige menselijke en financiële noden), of hebben ze de verantwoordelijkheid voor het beheer van deze straten overgedragen aan de scholen in afwachting van oplossingen. Sommige gemeenten betreuren ook dat de subsidieaanvragen elk jaar opnieuw moeten worden ingediend.

Veel gemeenten nemen ook maatregelen in de omgeving van scholen, door voorpleinen aan te leggen of eenrichtingsverkeer in te voeren. Deze maatregel wordt echter op een meer variabele manier opgevolgd dan de vorige maatregel: bijna een derde van de gemeenten is nog steeds niet erg actief op dit gebied (2 gemeenten voeren deze maatregel niet uit en 3 andere gemeenten hebben deze maatregel tot dusver enkel opgestart), terwijl bijna de helft van de gemeenten meer systematische acties op dit gebied uitvoert. Het schrappen van parkeerplaatsen door de aanleg van voorpleinen blijft vaak een obstakel voor dergelijke inrichtingen.

Verschillende gemeenten hebben al deelgenomen aan sessies waarin ervaringen met voorlopige inrichtingen worden gedeeld, of hebben deze sessies (mede)georganiseerd. Hoewel deze maatregel op gemeentelijk niveau minder wijdverbreid is, lijkt hij gestaag toe te nemen. Er moet worden benadrukt dat dergelijke initiatieven nog steeds weinig het resultaat zijn van louter gemeentelijke initiatieven (projecten ontwikkeld in het kader van DWC's, SVC's, LMC's, enz.), maar het succes van deze projecten zal de gemeenten zeker motiveren om ze in de toekomst op hun grondgebied te ontwikkelen. Aandachtspunten zijn onder meer de kwaliteit van de tijdelijke inrichting van de ruimte (enkel betonblokken vermijden) en het belang van investeren in de verlevendiging van de ruimte. De kwestie van de subsidies die voor dergelijke projecten ter beschikking worden gesteld, werd ook ter sprake gebracht gelet op de zeer korte termijnen (2 maanden).

Tot slot worden speelstraten vaak niet beheerd door de dienst Mobiliteit, maar eerder door de diensten inzake Duurzame Ontwikkeling of Evenementen. Bovendien zijn maar weinig gemeenten proactief op dit gebied (ze reageren vooral op verzoeken van burgers). Ook hier vormen het beheer (van slagbomen in het bijzonder) en de kosten obstakels voor verschillende gemeenten. Een ander aandachtspunt is dat de burgers in sommige gevallen gebruik maken van dergelijke gewestelijke projecten voor bezettingen van de openbare ruimte, die eerder door de gemeenten werden geweigerd.

Kerncijfers

- 41 schoolstraten gecreëerd (*Les chercheurs d'air*, september 2023)

Goede praktijken

- Het project¹ in de Dapperenstraat te Koekelberg is een mooi voorbeeld van een gezamenlijke voorlopige inrichting: in het kader van de projectoproep "De Stad Beleven" van Brussel Mobiliteit werd het project "Voetgangersruimte Brontë LAB" in het voorjaar van 2022 opgestart. Het project werd gevoerd in samenwerking met Gemeenschapscentrum De Plato om het socioculturele aspect te coördineren en een coherent programma op te zetten in samenwerking met lokale actoren die actief zijn op het vlak van sport, cultuur, gemeenschaps- en burgerontwikkeling, jeugdwerk en vrije tijd. Dit heeft geleid tot een eerste project inzake tijdelijke inrichting, waarbij de ideeën van bewoners, kinderen van nabijgelegen scholen en lokale socioculturele actoren geïntegreerd werden in een coherent geheel, met een knipoog naar de Koekelbergse reuzentraditie. Hoewel de wensen neerwaarts moesten worden bijgesteld omdat ze weinig realistisch waren (regels voor bomen, het niet over "speelpleinen" hebben om verzekeringstechnische redenen, enz.), kon op deze manier de aandacht worden gevestigd op de moeilijkheden van het project alvorens het werd afgerond, konden de actoren bij het proces worden betrokken, kon de openbare ruimte worden verlevendigd en konden banden worden gesmeed.

¹ <https://www.koekelberg.be/w/index.php?cont=3493&lgn=1>

Dapperenstraat in Koekelberg (<https://www.bruzz.be/mobiliteit/dapperenstraat-koekelberg-wordt-voetgangerszone-2022-06-27>)

Willem Tellstraat in Sint-Gillis (Facebook Less Beton & BRAT, 2023)

- Na de schoolstraten ontwikkelt de stad Brussel het concept van schoolwijken: gelijkaardige principes zijn van toepassing, maar op grotere schaal. Daarbij geeft de schoolwijk de voorkeur aan actieve modi, terwijl ook het verkeer wordt aangepast om de veiligheid van de kinderen en hun ouders te waarborgen. Dit is het geval in de Wijk Triangel, die 6 scholen en 3 kinderdagverblijven telt, met in het totaal 3.210 kinderen. 4 “Kiss & Ride”-zones zijn beschikbaar aan de rand van de wijk en de verschillende inrichtingen in de omgeving van de scholen (beveiligde oversteekplaatsen, fietsnietjes, enz.) moedigen actieve verplaatsingen naar en van de scholen aan. Er moet ook worden opgemerkt dat er in de wijk bijna 150 mensen in rusthuizen wonen. Dit is een bevolkingsgroep die gevoelig is voor de voordelen van de schoolwijk, namelijk: betere luchtkwaliteit, verkeersveiligheid, intergenerationele openbare ruimten³. Deze schoolwijken of -straten worden soms ook permanent gemaakt door de aanwezigheid van verzinkbare paaltjes, zoals de Vlaamsesteenweg / Sleutelstraat.

- Watermaal-Bosvoorde heeft een participatieve test uitgevoerd voor de herinrichting van het “Vijverplein”. Dit is een belangrijk kruispunt voor voetgangers die het bos en de buurtwinkels willen bereiken, alsook voor het transitverkeer. De toegang tot de Terhulpesteenweg in de richting van de Buksboomstraat werd tijdelijk afgesloten en werd voetgangersvriendelijk gemaakt, net als alle nabijgelegen parkeerplaatsen. Er werd een subsidie aangevraagd en verkregen voor de organisatie van verschillende evenementen: wandelingen, Kidical Mass, workshops voor kunstenaars, enz. Er werd vastgesteld dat er minder transitverkeer in de wijk is.
- In Sint-Gillis werd een samenwerkingsproject² voor de herinrichting van een schoolvoorplein in de Willem Tellstraat gevoerd in samenwerking met de vereniging Less Beton: met de hulp van een klas vijfdejaars uit het basisonderwijs werd het asfalt verwijderd voor beplantingen in volle grond. Deze interventie zorgde niet enkel voor ontharding, maar zorgde er ook voor dat leerlingen aan het einde van de schooldag veiliger de school kunnen verlaten en maakte hen bewust van de belangrijke thema's (de bouwplaats werd voorafgegaan door voorbereidende sessies over de watercyclus en verkeersveiligheid). De gemeente wil echter een aantal aandachtspunten benadrukken, waaronder de ingewikkelde uitvoering voor gemeentearbeiders en de onderhoudskwestie. Ze wijst er ook op dat er bij dergelijke participatieve projecten een risico bestaat op discrepantie tussen de wensen en de werkelijkheid.

Het hart van de Schoolwijk Triangel (<https://www.brussel.be/schoolwijk-triangel>)

² <https://bx1.be/categories/news/saint-gilles-les-enfants-debetonnent-la-rue-de-leur-ecole/>

Studie van de opvolging van het Gewestelijk Mobiliteitsplan “Good Move”

³ <https://www.brussel.be/schoolwijk-triangel>
https://www.bruxelles.be/sites/default/files/bxl/Brusseleir_187_accFR.pdf